

Sector:
Stadsontwikkeling

Auteur:
Jo Spiessens en Laurens Moubax i.o.v. strategisch atelier
stadsontwikkeling
expert participatie en sectormanager stadsontwikkeling

Datum:
16 maart 2022

Adviesrapport zuidkant Grote Markt

1 ADVIESVRAAG

In het bestuursakkoord 2019-2024 werd de ambitie geuit te streven naar een leefbare, kwaliteitsvolle en veilige stad. In het kader hiervan werd bepaald dat de Grote Markt gefaseerd parkeervrij zou gemaakt worden. In het bestuursakkoord werd het belang van participatie eveneens sterk benadrukt. Tegen de achtergrond van deze ambities stelde het bestuur bij de oprichting van de verschillende strategische ateliers de formele vraag aan het strategisch atelier stadsontwikkeling een participatief traject te organiseren rond de toekomst van de zuidkant van de Grote Markt (vanaf het kruispunt Lantaarnpad-Kerkstraat-Bovenrij tot aan de Lakenhal) en de resultaten hiervan tot een finaal advies samen te vatten. Op de startvergadering van het strategisch atelier stadsontwikkeling van 12 februari 2020 werd deze adviesvraag geduid. In het verslag wordt dit als volgt genoteerd: “Het bestuur wenst de de Grote Markt gefaseerd parkeervrij maken. Er is geopteerd door het bestuur om te starten met de zuidkant. Er wordt aan het strategisch atelier gevraagd om advies te organiseren inzake de toekomstvisie en concrete invulling voor deze zijde van de Grote Markt”. Voor de uitvoering van de acties die zullen plaatsvinden in navolging van het advies van het strategisch atelier stadsontwikkeling, is deze legislatuur een budget voorzien van 300.000 euro.

2 KADER MET RANDVOORWAARDEN

Alvorens het participatief traject concreet vorm te geven, stelde het strategisch atelier de vraag aan de administratie en het bestuur een duidelijk kader met randvoorwaarden te bepalen. Dit kader werd vervolgens opgesteld en toegelicht op het strategisch atelier van 22 oktober 2020 (zie bijlage). Deze randvoorwaarden hadden betrekking op:

- Erfgoed
- Mobiliteit
- Kermis
- Groen
- Verlichting
- Obstakelvrije zone
- Elektriciteitskasten
- Duurzaamheid
- Toegankelijkheid
- Evenementen
- horeca

Om dit kader aan te vullen lichtte de administratie van de stad de voorliggende vraag toe aan Handelshart Herentals vzw om zo ook het advies in te winnen bij de handelaars en horecanten van onze stad. Op basis van deze toelichten formuleerde Handelshart Herentals een standpunt met betrekking tot de toekomstvisie van de zuidkant van Grote Markt met enkele belangrijke aandachtspunten (zie bijlage).

In verschillende besprekingen werd er tussen de leden van het strategisch atelier stadsontwikkeling gediscussieerd over bovenstaande randvoorwaarden, hoe hiermee om te gaan en er werd een aanzet gegeven van een mogelijk participatietraject. Om dit traject visueel en grafisch te ondersteunen werd de vraag gesteld een studie bureau aan te stellen. Op 14 juni 2021 gunde het college van burgemeester en schepenen deze opdracht aan Lama Landscape Architects.

Tijdens de verschillende besprekingen, was het atelier van oordeel dat het noodzakelijk was een advies over de zuidkant van de Grote Markt te formuleren dat tevens rekening houdt met een verdere uitwerking op de noordzijde. Het atelier is van mening dat de markt ten allen tijde als één geheel moet geconcipieerd worden. Daarom stelde het atelier voor om steeds korte en lange termijnvisie uit te werken.

Het doel was verschillende scenario's of conceptideeën op te stellen en deze aan de bevolking voor te leggen. Door middel van een wervende bevraging zou dan gepeild worden bij de bevolking welke elementen van de verschillende conceptideeën zeker behouden zouden moeten worden. Doorheen de voorbesprekingen bepaalden de leden van het atelier verschillende criteria waar een 'nieuwe markt' aan moet voldoen. Elk conceptidee beantwoordde bijgevolg aan deze criteria al traden bepaalde aspecten nadrukkelijker op de voorgrond in bepaalde concepten.

De volgende 10 basisprincipes die het atelier vooropstelde waren:

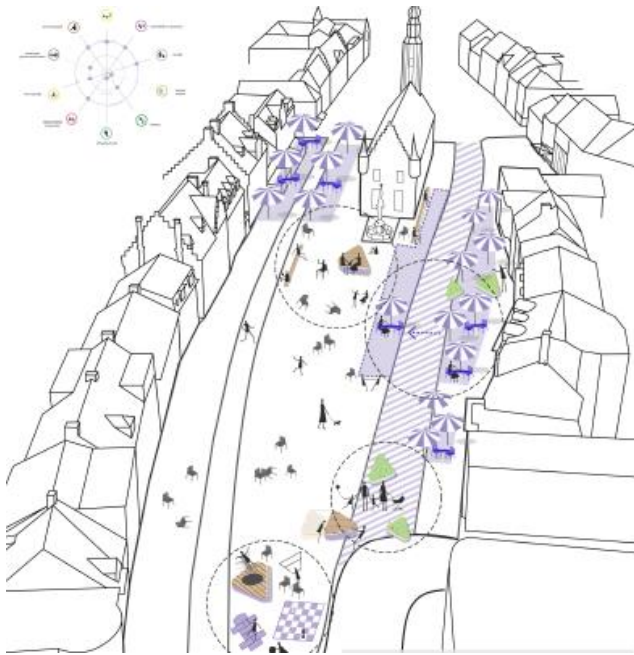
- Kindvriendelijkheid
- Aantrekkelijk en aangenaam
- Gezellig
- Onthard en vergroend
- Biodivers
- klimaatbestendig
- multifunctioneel en polyvalent
- fietsvriendelijk
- Minder/geen gemotoriseerd verkeer
- Ontmoetingsplek

Vervolgens werden er vier conceptideeën uitgewerkt. Deze conceptideeën kwamen tot stand door input van de verschillende leden van het atelier en werden vervolgens grafisch uitgewerkt door LAMA. De beelden vormden de basis voor de uitgebreide burgerbevraging.

Bovendien kan een groene (ontharde) markt ook zorgen voor de gekende klimaatproblematieken. Niet enkel als verkoelend effect zoals voordien vermeld, maar het kan tevens zorgen voor meer ruimte en een betere infiltratie voor water.

3.3 Conceptidee 3: de ontmoetings- en speelmarkt

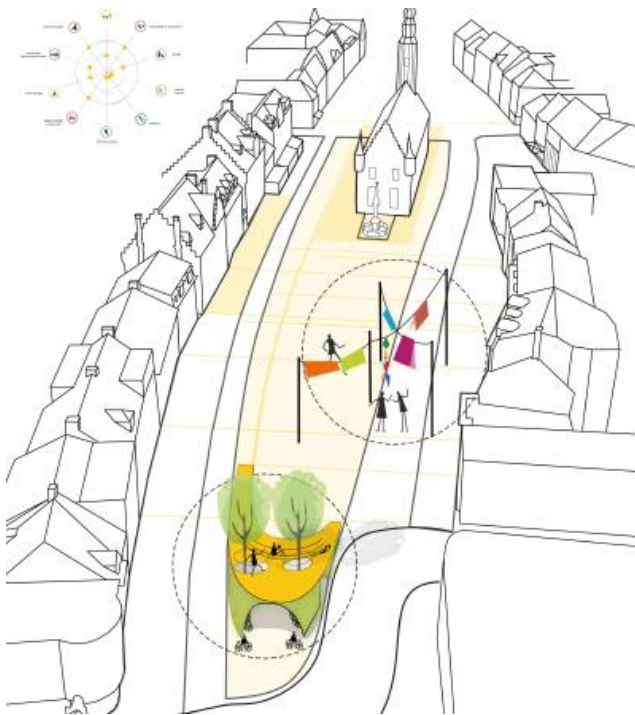

Historisch waren pleinen ontmoetingsplaatsen, plaatsen van activiteiten, handel en onderwijs. De Lakenhal was een plek waar druk en veelvuldig handel werd gedreven en waar mensen uit de verre omgeving elkaar ontmoeten. Vandaag staat de inrichting van de Grote Markt voor een groot deel ten dienste van auto(doorstroming) en is er weinig gelegenheid of aanleiding voor mensen om elkaar te ontmoeten. De nieuwe Grote Markt moet nog meer uitnodigen tot spontane ontmoetingen en plek worden waar je graag en aangenaam verblijft. Ook zonder commerciële doeleinden. De markt is het hart van het centrum en vormt de schakel voor verschillende interessante gebieden zoals het binnengebied, Begijnhofpark,

kernwinkelgebied, horecagelegenheden, schoolomgeving, ... Deze schakel kan versterkt worden en bovendien een extra plaats vormen om af te spreken en te verblijven.

Tevens is de Grote Markt een publieke ruimte met een wisselend en flexibel gebruik. Soms heel druk en vol, soms heel rustig en leeg. Het is een ruimte die een zeer diverse programmering kent van de markt, kermis, tot tijdelijke evenementen in de zomer. Vandaag is de markt hierop ingericht door vooral open en leeg centrumplein te zijn zodat geen vaste elementen in de weg kunnen staan voor mogelijke evenementen. Een markt op maat biedt een pallet elementen, meubels of verplaatsbare constructies die inspelen op de behoefte aan flexibiliteit in de publieke ruimte. Niet alleen aan behoefte voor ruimte voor grotere evenementen, maar net aan de verscheidenheid van wensen voor dagelijkse publieke ruimte. Het is aan de burger en gebruiker om te bepalen hoe de markt gebruikt wordt en welke setting hiervoor op maat is.

3.4 Conceptidee 4: markt als eyecatcher

Op onze Grote Markt mag uitpakket worden. Het is immers het centrale plein van de stad en het zit in het DNA van Herentals. Een bijzondere kunstachtige installatie met een multifunctioneel gebruik wordt de nieuwe eyecatcher op de Grote Markt. Het object verwijst naar de rijke geschiedenis van Herentals, maar zet ook in de kijker waar de stad in de toekomst belang aan hecht. De Grote Markt als eyecatcher voegt een object of paviljoen toe dat multifunctioneel gebruikt kan worden als comfortabele fietsenstalling, tribune, stijlvolle kiosk, ... Het is een herkenbare en iconische kunstinstallatie, maar kan evenzeer uitgewerkt worden als een subtiele verharding met een waterelement in de vloer van het plein.

4 BEVRAGING

Elk bovenstaand conceptidee werd afgetoetst aan de 10 basisprincipes. De mate waarin een concept voldeed aan het basisprincipe werd aangeduid op een roos. De burgerparticipatie gebeurde door een onlinebevraging en werd kenbaar gemaakt door middel van affiches op de Grote Markt, digitale media, het participatieplatform 'pak Herentals mee aan' en een artikel in de stadskrant. De bevraging werd georganiseerd tussen 2 oktober en 2 november 2021.

De bevraging was zo opgebouwd dat deelnemers de 10 criteria die door het atelier werden geformuleerd, konden rangschikken op basis van hun persoonlijke voorkeur. Op basis van deze rangschikking en enkele bijkomende vragen werden deelnemers zo naar hun voorkeursscenario geleid. Uiteraard hadden zij ook de mogelijkheid om de andere conceptideeën te verkennen.

5 RESULTATEN HERWERKEN TOT 1 CONCEPTIDEE

In totaal namen 390 personen deel aan de anonieme onlinebevraging. Het overgrote deel van deze respondenten bestond uit inwoners van Herentals, al namen er ook enkele burgers uit naburige gemeenten deel. Elke leeftijdscategorie nam deel aan de bevraging. Jongeren tussen 10 en 19 jaar waren echter beperkt vertegenwoordigd terwijl de groep van 30 tot 39-jarigen de meest prominente leeftijdscategorie was. Van de resultaten werd een uitgebreid rapport gemaakt (zie bijlage en <https://jospiessens.typeform.com/report/uTmyA7ZL/QVrs2tbKGqphNMcx>)

Op de vraag welke criteria belangrijk zijn bij de opwaardering van de markt kan men op basis van de resultaten een onderverdeling maken in drie groepen. 'Kindvriendelijkheid', 'Aantrekkelijk en aangenaam', 'gezellig' en 'onthard en groen' waren criteria die het vaakst als zeer belangrijk werden

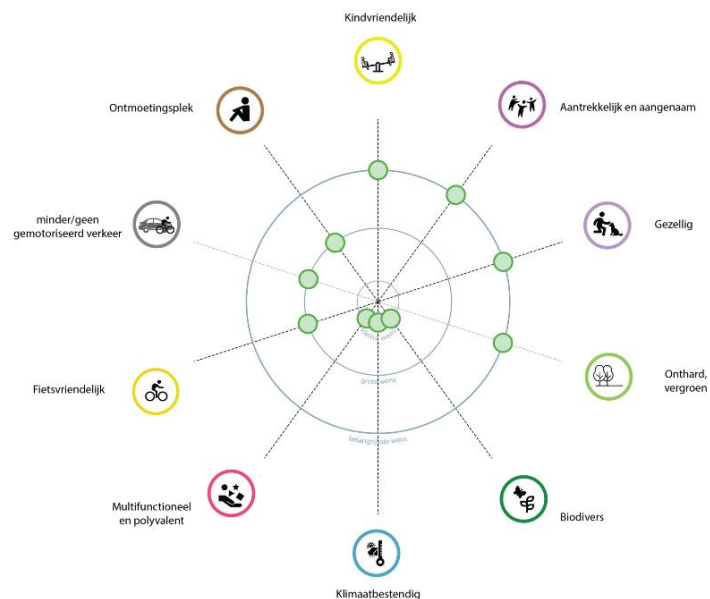
Adviesrapport zuidkant Grote Markt (opgesteld door Jo Spiessens en Laurens Moubax i.o.v. strategisch atelier stadsontwikkeling – datum laatste bewerking 2/03/2022)

Stadsbestuur Herentals | sector stadsontwikkeling | Augustijnenlaan 30 | 2200 Herentals

Tel. 014-28 50 50 | fax 014-21 78 28 | info@herentals.be | www.herentals.be

p. 6 van 11

gequoteerd. ‘Fietsvriendelijk’, ‘Minder of geen gemotoriseerd verkeer’ en ‘ontmoetingsplek’ bevinden zich in de tweede groep. ‘Multifunctioneel en polyvalent’, ‘klimaatbestendig’ en ‘biodivers’ zijn de criteria die het laagst in de rangschikking werden geplaatst.

In de bevraging was ook ruimte voorzien voor opmerkingen en tekstuele toevoegingen van de respondenten. Deze resultaten zijn eveneens opgenomen in de rapporten.

Het uiteindelijke resultaat kan als volgt samengevat worden:

- 38,6 % van de deelnemers bleek een voorkeur te hebben voor het concept ‘een ontmoetings- en speelmarkt’
- 37,8 % van de deelnemers bleek een voorkeur te hebben voor het concept ‘een bloeiende markt’
- 18,8 % van de deelnemers bleek een voorkeur te hebben voor het concept ‘een verfrissende markt’
- 4,8 % van de deelnemers bleek een voorkeur te hebben voor het concept ‘de markt als eyecatcher’

6 ADVIES

De resultaten van de bevraging werden door het strategisch atelier stadsontwikkeling uitgebreid besproken. Op basis hiervan werkte LAMA een voorkeursscenario uit waarin rekening werd gehouden met de resultaten, de opmerkingen van burgers en de bemerkingen van het atelier. Zo werd er een concept uitgewerkt waarin 14 prominente punten naar voor komen.

1. Water als speelelement
2. Regenwateropvang en infiltratie in combinatie met vaste planten
3. Water als verkoelings- en zitelementen
4. Groen als kwaliteitsversterking & monumentaal
5. Groen als verkoeling
6. Groen als versterking stadsbiodiversiteit
7. Groen om in te spelen
8. Groen als beleving/educatie van verschillende seizoenen en zintuigen
9. Aangename en meer ruimte creëren voor horeca
10. Aangenaam op te fietsen
11. Duidelijk ontmoetingspunt met verhaal van Herentals
12. Kloppend hart voor evenementen
13. Lijnenspel vertelt verhaal historische stad
14. Lakenhal in groene voet accentueert het als eyecatcher

Het strategisch atelier stelde uitdrukkelijk dat het noodzakelijk was niet alleen een plan te hebben voor de zuidkant van de Grote Markt, maar tevens een plan uit te werken dat een doorkijk omvat voor de markt op de lange termijn. In de visualisaties die zo werden gemaakt wordt er dan ook gesproken over de 'markt van morgen' (korte termijn) en de 'markt van de toekomst' (lange termijn). Bij de 'markt van de toekomst' is het van groot belang de markt als één geheel te bekijken en een uniform karakter te creëren. Bovenstaande punten werden dan ook geïntegreerd voor de zuidkant van de Grote Markt (korte termijn) en bij uitbreiding voor de volledige markt (lange termijn) door middel van verschillende visualisatie en plannen (zie bijlage).

In navolging van de resultaten van de bevraging werd het idee van de '**bloeiende markt**' verder onderzocht en werden er verschillende referentiebeelden opgenomen die dit principe kunnen ondersteunen. De materialen, beplanting en de algemene beeldkwaliteit die toegepast werd in het binnengebied 't Schaliken kunnen hierbij als inspiratie dienen en mogelijks doorgetrokken worden tot op de Grote Markt. Het atelier benadrukt de duidelijk ambitie om biodiverse beplanting en vergroening te voorzien en tevens actief in te zetten op ontharding. Dit groen kan het unieke karakter van onze markt omwille van de aanwezigheid van de Lakenhal en het standbeeld van de Boerenkrijg accentueren. Tevens is de aanplant van bomen cruciaal. Zij brengen verkoeling op de markt en hebben een gunstig impact op het hitte-eiland effect. Daarnaast dient er aandacht te zijn voor de opvang van

hemelwater. Naast het feit dat dit eveneens bijdraagt aan het verkoelende effect, kan dit ingezet worden als speelelement. Het afkoppelen van de naburige daken behoort tevens tot de te onderzoeken mogelijkheden.

Om een **aangename verblijfsplek** te creëren is het van belang voldoende zitmogelijkheden te creëren. Deze mogen zich niet alleen beperken tot de commerciële terrassen. Mensen moeten ook een rustplek op de markt kunnen vinden zonder verplicht te worden te consumeren. Daarnaast zorgen terrassen voor beleving. Terrassen moeten niet alleen beperkt worden tot de straatzijde maar kunnen (al dan niet tijdelijk) een plaats krijgen tot in het midden van de markt. Op de visualisaties en de plannen werd dit principe indicatief ingetekend. De Grote Markt blijft met haar Lakenhal een belangrijk referentiepunt in de stad. Centraal op de Grote Markt moet er daarom ruimte zijn om elkaar te ontmoeten. Om dit alles te doen slagen, is het noodzakelijk een veilige omgeving te creëren. Het mobiliteitsaspect heeft hierop een grote impact. Het atelier geeft daarom het advies verder te experimenteren met het autovrij maken van de Grote Markt en het bepalen van verschillende verkeersregimes.

De Grote Markt moet tevens een **kindvriendelijk en veiliger plein** worden. Door het creëren van een kindvriendelijke omgeving zal de beleving van de markt voor alle gebruikers opmerkelijk verbeteren. Verschillende speelelementen kunnen toegevoegd worden aan de Grote Markt. Hierbij wordt er verder gekeken dan de klassieke speelelementen. Zo kan er gezocht worden naar originele vormen van 'speelprikkels' of kan er geëxperimenteerd worden met verschillende kleuren en types materialisaties. De eerder benoemde noodzaak van groen en het voorzien van water op de Grote Markt zal de aantrekkingskracht van deze plaats voor kinderen tevens gevoelig verhogen. Het atelier benadrukt dat de fietsvriendelijkheid en fietsveiligheid gevoelig moet verbeteren op de Grote Markt.

Op de Grote Markt moeten **terrassen en evenementen** hun plaats vinden. Omwille van deze redenen werd zo veel als mogelijk rekening gehouden met de initiële randvoorwaarden om voldoende ruimte te geven aan evenementen. Wanneer er geen evenementen plaatsvinden kan deze ruimte, zoals eerder aangegeven, deels worden ingenomen door terrassen. Hierdoor wordt een multifunctioneel gebruik mogelijk. Het strategisch atelier onderlijnt tevens de ambitie om een terrassenbeleidsplan op te maken zodat geïnvesteerd kan worden in kwalitatieve terrassen met een garantie op een hoge beeldkwaliteit. Tevens werd er gekeken naar de organisatie van de kermissen. Het behoud van de kermis zoals deze vandaag gepositioneerd is, bleek echter niet mogelijk. Wel is er een plan ontworpen zodanig dat alle huidige kermisattracties, met uitzondering van 1 attractie, een plaats kunnen krijgen op de zuidkant en de noordkant van de Grote Markt én op het binnengebied Schaliken. De aanpassingen op de Grote Markt zullen tevens de beleving tijdens evenementen zoals de kermis aanzienlijk verbeteren.

Het atelier beklemtoont dat het niet de ambitie mag zijn te willen concurreren met bijvoorbeeld het shoppingpark te Olen. De markt moet daarentegen net aangenaam zijn om te vertoeven, ook zonder dat bezoekers een bepaald doel voor ogen hebben om naar Herentals te komen. Juist door de Grote Markt aantrekkelijk te maken voor alleen maar 'rond te hangen', zal dit ook ten goede komen van de plaatselijke handel en horeca. Een aantrekkelijke markt zal immers niet alleen mensen lokken naar de markt zelf, maar uiteindelijk zullen vele bezoekers ook shoppen en consumeren.

Het strategisch atelier stadsontwikkeling benadrukt dat bij het opwaarderen van de Grote Markt het absoluut noodzakelijk is **een gepaste mobiliteit** te realiseren. Hierbij kan een onderscheid gemaakt worden tussen korte en lange termijn enerzijds en fysieke en niet-fysieke ingrepen anderzijds. Onder **niet-fysieke maatregelen op korte termijn** wordt onder meer het experimenteren met autovrije zones

in venstertijden of het implementeren van verschillende regimes (bijvoorbeeld op basis van seizoenen) verstaan. Tevens kan er getest worden of de Grote Markt autovrij gemaakt kan worden tijdens evenementen waarbij er uiteraard een doorgang mogelijk blijft voor veiligheidsdiensten en er voldoende aandacht is voor openbaar vervoer. Door het werken met verschillende regimes wordt het eveneens mogelijk de terrassen uit te breiden tot op de weg. **Fysieke ingrepen op korte termijn** kunnen onder andere bestaan uit het visueel versmallen van de rijbaan door groenzones aan te leggen en door het voorzien van terrassen aan beide zijden van de markt. Hierdoor zullen automobilisten, in tegenstelling tot vandaag, de beperkte rijbreedte beter inschatten. Het verbeteren van het fietscomfort door het realiseren van fietsstroken in uitgewassen beton of het hergebruik van uitgekasseien (cfr. Kerkstraat) is tevens een noodzakelijk voorwaarde. **Op lange termijn** moet er bekeken worden of het haalbaar is de Grote Markt te knippen. Daarnaast moet onderzocht worden of bussen zich in beide richtingen moeten kunnen verplaatsen. Dit heeft immers een aanzienlijke impact op de dimensionering van de rijbaan en de daarmee gepaard gaande mogelijkheden. Het atelier raadt ten eerste aan geen visueel onderscheid meer te maken tussen de rijweg en de overige zone van de markt, maar de Grote Markt als een uniform geheel te ontwerpen door het toepassen van een gelijksoortige verharding. Enkel rijlopers voor het verhogen van het fietscomfort kunnen hierop een uitzondering vormen. Gezien het beleidsplan ruimte met een dekkader mobiliteit en het parkeer- en circulatieplan momenteel in opmaak zijn, biedt dit de uitgelezen kans om deze maatregelen meer concreet te onderzoeken en snel te implementeren.

Door het formuleren van de 14 punten, bepaald uit de burgerbevraging, die vervolgens vertaald werden in een concreet conceptueel ontwerp, meent het strategisch atelier stadsontwikkeling een duidelijk advies te kunnen formuleren aan het stadsbestuur over de opwaardering van de Grote Markt. Hoewel het bestuur in haar adviesvraag duidelijk de focus legde op de zuidkant, meent het atelier dat het cruciaal is de markt als één geheel te percipiëren. Daarom heeft het atelier een scenario op korte termijn ontwikkeld, nl de 'markt van morgen' dat een doorkijk biedt naar een implementatie op langere termijn, de 'markt van de toekomst'. Met dit advies is het atelier van oordeel een gedragen scenario voor de Grote Markt te kunnen voorleggen dat rekening houdt met de noden en wensen van onze en de toekomstige generatie. Gezien met het doorlopen traject en bovenstaand advies vraagt het atelier op de hoogte te worden gehouden en betrokken te worden bij de verdere concrete uitwerking.

7 BIJLAGEN

---

1. Projectsite
2. Kader met randvoorwaarden
3. Standpunt Handelshart Herentals
4. Rapport bevraging zuidkant Grote Markt
5. Finaal advies gevisualiseerd